

ACHTERGRONDINFORMATIE ADOPTIE OORLOGSGRAVEN GEALLIEERDE MILITAIREN en een overzicht van gesneuvelde soldaten in Haaksbergen

Op de gemeentelijke begraafplaats aan de Enschedesestraat hebben twintig geallieerde militairen hun laatste rustplaats gekregen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vonden zij de dood op Haaksbergse bodem. Deze militairen worden in Haaksbergen niet vergeten. Een paar keer per jaar vinden er initiatieven bij de graven plaats om de slachtoffers te herdenken. Het meest officieel is dat tijdens de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei.

In de dagen voor de meivakantie worden hier ook trouw bloemen gelegd door de Haaksbergse schooljeugd.

Elk graf is namelijk geadopteerd door een Haaksbergse school.

Oorlogsgraven

In 1946 werd de Oorlogsgravenstichting opgericht. Deze stichting is verantwoordelijk voor de graven van zowel Nederlandse als geallieerde militairen die zijn gesneuveld tijdens WO II en van burgers die toen zijn omgekomen door direct oorlogsgeweld.

In ons land gaat het om in totaal 50.000 Nederlandse oorlogsgraven en 9.000 graven van geallieerde militairen. Deze laatste vallen formeel onder de verantwoordelijkheid van de Commonwealth War Graves Commission.

Haaksbergen telt 31 zogeheten consulgraven. Deze staan onder toezicht van de Oorlogsgravenstichting, waaronder de laatste rustplaats van de 20 Britse en Canadese militairen.

Het onderhoud van de grafstenen voert de stichting uit, het groen en de verdere aankleding is een taak van de gemeente.

Adoptie oorlogsgraven vanaf 1946

In mei 1946 richtte het Nederlands Oorlogsgraven Comité in Amsterdam een schrijven aan mevrouw Eenhuis, echtgenoot van de toenmalige burgemeester van Haaksbergen, met het verzoek medewerking te willen verlenen aan het adoptiewerk van de militaire graven in de gemeente Haaksbergen.

Onder adoptie werd op dat moment verstaan:

- Het aannemen van een bepaald graf, bekend of een van een onbekende held;
- Het zoeken van het graf;
- Het leggen van bloemen;
- Briefwisseling met de familie in Amerika, Canada of Engeland;
- Persoonlijk contact met de familie bij eventueel later bezoek aan het graf.

In Haaksbergen werd door een drietal dames een lokaal comité gevormd, dat leiding gaf aan de verzorging van de graven. Het Comité heette voluit het Nederlandse Oorlogsgraven Comité afdeling Haaksbergen. De dames slaagden erin dat alle twintig graven van de geallieerde militairen geadopteerd werden door inwoners van Haaksbergen, allemaal dames. Het comité verleende jaarlijks medewerking bij de 4 mei herdenkingen en zij ontfermden zich over de graven van de hier omgekomen militairen.

Dit lokaal comité heeft bestaan tot 1969. De groep dames werd te klein om de taken vol energie voort te zetten.

Adoptie door de scholen

Begin jaren zeventig is de rol van 'de dames' stilletjes overgenomen door de (toen 17) Haaksbergse basisscholen. Elke school nam een graf onder zijn hoede. De drie in die tijd nog actief zijnde dames, onder wie mevrouw Chetty ter Kuile, hebben hun taak nog lang vervuld. Nu worden deze drie graven verzorgd door Het Assink Lyceum. Elk militair graf aan de Enschedesestraat is dus geadopteerd door een school uit Haaksbergen en dat is uniek. Zo krijgen de kinderen er een gevoel bij en wordt het verhaal van de oorlog niet vergeten.

Jaarlijks in april doen de meeste basisscholen in Haaksbergen mee aan het Anne Frank Project, dat uit diverse activiteiten bestaat, waaronder een bezoek aan de begraafplaats, om bloemen te leggen op het geadopteerde graf van een geallieerde militair. Leerlingen van Het Assink Lyceum leggen bloemen tijdens de stille tocht op dodenherdenking. Dit soort initiatieven houden de nagedachtenis aan de in Haaksbergen begraven geallieerde militairen levend. Deze oorlogsslachtoffers liggen ver van huis begraven en hun families kunnen niet zomaar hun graf bezoeken. **“Opdat wij niet vergeten”.**

GEGEVENS GESNEUVELDE MILITAIREN

Op het RK deel van de gemeentelijke begraafplaats aan de Enschedesestraat (tegenwoordig De Hooge Weide genaamd) is een apart deel ingericht voor de 16 Britse en 4 Canadese militairen die omkwamen boven en op Haaksbergs grondgebied.

In Haaksbergen kwamen ook drie Amerikanen om het leven. Twee van hen liggen begraven bij Margraten en één in Amerika.

In het kader van ‘70 jaar na de bevrijding’ is op 4 april 2015 onder grote belangstelling een monument onthuld met daarop de namen van alle 23 omgekomen geallieerde militairen. Dit monument is bij de graven geplaatst.

De 20 militairen zijn in chronologische volgorde begraven. Gezien de overlijdensdata op de stenen hebben zich hier zeker vier drama’s voltrokken, waarbij deze jongemannen sneuvelde.

28 augustus 1942

Op 28 augustus steeg een Engelse Halifax bommenwerper op vanaf het Engelse vliegveld Elsham Wolds in Lincolnshire. Het vliegtuig deed mee aan een aanval op Kassel met 306 vliegtuigen, waarbij 513 ton bommen werden afgeworpen, en dertig toestellen verloren gingen.

Genoemde Halifax werd gelokaliseerd door schijnwerpers, en om 00:17 uur door een Duitse jachtvlieger neergeschoten. Het toestel stortte neer aan de Veenweg in het Haaksbergerveen; de voltallige Engelse bemanning kwam hierbij om het leven.

- Barriemore Blundell, 22 jaar (telegrafist, flightsergeant);
- Edward Briant, 33 jaar (navigator, pilot-officer);
- John Craig, 23 jaar (schutter, sergeante);
- Walter Duncombe, 28 jaar (boordmecaniciën, sergeante);
- James Frith, 21 jaar (piloot-flightcommander);
- Percival Hopkins, 28 jaar (schutter pilot-officer)
- George Wilson, 32 jaar (bommenrichter, sergeante).

Op 30 augustus 1942 werden zij met militaire eer in Haaksbergen begraven.

13 mei 1943

In de nacht van 13 mei 1943 stortte een Engelse Halifax bommenwerper (reg.nr. DT 801) door onbekende oorzaak neer in een weiland aan de Bramerveldweg (F16) in Buurse. Het toestel was diezelfde nacht opgestegen van de basis Graveley in Huntingdon in Cambridgeshire en was op weg naar Duisburg.

De bemanning bestond uit twee Canadezen en vijf Engelsen.

Twee Engelse militairen sneuvelde:

- David Richards, 23 jaar (schutter, sergeante);
- Rupert Sawyer, 22 jaar (bommenrichter / flightofficer).

Op 15 mei werden zij met militaire eer begraven in Haaksbergen.

Twee andere bemanningsleden werden direct door de Duitsers gearresteerd, één viel in handen van de Enschedese politie (diezelfde avond nog) en van twee anderen is niets bekend. Deze vijf mensen kwamen overigens na de oorlog allemaal wel behouden in Engeland terug

24 mei 1943

In de nacht van 24 mei was het helemaal mis. Twee Engelse bommenwerpers werden op Haaksbergs grondgebied neergeschoten door een Duitse nachtjager. Van beide toestellen kwam de voltallige bemanning om het leven.

Het eerste toestel, een Wellington, kwam omstreeks 1.15 uur neer bij boerderij het Nijenhuis (fam. Ter Huurne) aan de Zendvelderweg. Het toestel had nog alle bommen aan boord. Vlakbij de boerderij, waaraan grote schade was ontstaan, is nog altijd een enorme krater te zien. Het vliegtuig was 23:19 opgestegen vanaf basis Dishforth in Engeland voor een missie op Dortmund. De namen van de gesneuvelden zijn:

- William Dunkerley, 21 jaar (navigator, sergeante);
- Sydney Jepson, 20 jaar (bommenrichter, sergeante);
- Kenneth Masterson, 20 jaar, Canadees (radiotelegrafist /schutter);
- Levie Rivest, 24 jaar, Canadees (schutter);
- Leslie Sutherland, 24 jaar, Canadees (piloot, sergeante).

Het tweede toestel crashte omstreeks 1.30 uur aan de Leppepaalweg bij de Rutbeek, nabij de boerderij van de familie Meijer. Dit vliegtuig was 23.06 opgestegen vanaf basis Kirmington in Engeland voor een missie op Dortmund. De gesneuvelden waren:

- Frederick Alloway, 21 jaar (navigator/bommenrichter, sergeante);
- Edward Morris, 23 jaar (piloot, sergeante);
- Joseph Stewert, 23 jaar, Canadees (schutter);
- Harold Thompson, 29 jaar (navigator/bommenrichter, sergeante);
- Ronald Williamson, 21 jaar (radiotelegrafist/schutter, sergeante).

De 10 slachtoffers zijn op 26 mei met militaire eer begraven in Haaksbergen.

6 april 1945

Zes dagen na de bevrijding van Haaksbergen kwam de Engelse onderofficier Eduard George, 26 jaar, bij een auto-ongeluk op de Eibergseweg om het leven. Door zijn kameraden was hij aanvankelijk in een weide, gelegen aan de Enschedeseweg, begraven. Enkele weken daarna werd hij overgebracht naar de begraafplaats in Haaksbergen. George is de enige niet-vliegenier onder de slachtoffers.

10 oktober 1943

Op deze dag werd Enschede zwaar gebombardeerd.

Een Boeing B. 17 (een zgn 'vliegend fort') was één van de toestellen die boven Haaksbergen (in Buurse) terechtkwam. De gesneuvelde Amerikaanse militairen aan boord van dit vliegtuig waren:

- Jerome Schneider, 19 jaar;
- Roy Rightmire Jr., 24 jaar;
- Lester Look Jr., 23 jaar.

Zij werden op 12 oktober 1943 met militaire eer in Haaksbergen begraven. In januari 1946 werden zij overgebracht naar het Amerikaans ereveld in Margraten.

Gesneuvelde Duitse militairen

Uiteraard zijn er op het grondgebied van de gemeente Haaksbergen ook Duitse militairen gesneuveld. De exacte hoeveelheid is niet bekend en ik denk dat het ook lastig wordt hier ooit een definitief antwoord op te krijgen.

De meeste geallieerde soldaten die hier sneuvelden waren luchtmacht soldaten, bemanningsleden van neergeschoten vliegtuigen.

Volgens het boek 'Onder de vliegroute' van wijlen de heer Brummelman zijn er op Haaksbergse grondgebied 16 vliegtuigen neergelaten, waarvan 8 geallieerde toestellen. Hierbij sneuvelden 22 geallieerde militairen.

Er crashten hier dus ook 8 Duitse toestellen. Hierbij sneuvelden zeker 6 Duitse militairen. Een aantal werd begraven te Enschede.

Bekend is dat 1 luchtmachtsoldaat in januari 1945 op de algemene begraafplaats in Haaksbergen werd begraven.

Daarnaast kwamen er bij de bevrijding in april 1945 Duitsers om het leven. Deze vluchtten 1 april in een colonne over de Enschedestraat in de richting van Enschede. Het vluchtende verkeer werd op de Haaksbergerstraat (op grondgebied van Enschede) door de geallieerden vanuit de lucht beschoten.

Hoeveel Duitsers hierbij om het leven kwamen is onbekend gebleven. Wel is bekend dat er bij de beschietingen op de Haaksbergerstraat (gem. Enschede) 7 Duitsers omkwamen die in Haaksbergen werden begraven.

Verder is er bij de bevrijding nog een Duitser omgekomen bij een beschieting in Buurse. Hij stierf op 3 april 1945 te Haaksbergen en werd alhier begraven.

Volgens een lijst uit het archief van het lokaal Oorlogsgraven Comité waren er op het algemene deel van de gemeentelijke begraafplaats 11 Duitsers begraven, waarvan er 10 sneuvelden bij de bevrijding (sterfdata tussen 31 maart en 3 april). Hiervan kwamen er dus 7 op grondgebied van Enschede om het leven.

Daarnaast kwam er bij het bombardement op St. Isidorushoeve een Duitse soldaat om het leven. Deze werd begraven op het parochiekerkhof aldaar.

In 1957 werden alle 12 hier begraven Duitsers herbegraven op de Duitse militaire begraafplaats in Ysselsteyn (Limburg). Zeker is dat er minimaal 8 Duitse militairen op Haaksbergs grondgebied zijn gesneuveld.

Informatie verzameld door Eric Ooink (Historische Kring Haaksbergen) / wijlen Henk Oosterholt

Bronnen:

- *Archief Nederlands Oorlogsgraven Comité, afdeling Haaksbergen (HKH toegang 221.011);*
- *'Onder de vliegroude; Oorlog en luchtbescherming in Haaksbergen' door H.J. Brummelman.*
- *'van Grasmatt tot Fliiegerhorst; een oorlogsdocumentatie over de luchtstrijd boven het oostelijk deel van Overijssel' door C. Cornelissen.*
- *Adoptie oorlogsgraven geallieerde militairen en een overzicht van gesneuvelde soldaten in Haaksbergen . Facebook Oud Haaksbergen. Eric Ooink, 28-4-2018.*
- *Drieluik, een schets van Haaksbergen 1940-1945. (1995, blz. 9-49);*
- *Het uur der bevrijding is thans ook voor u aangebroken. Haaksbergen 1940-1945. (1975, blz. 103).*

Foto's:

- *Familiearchief Baltink, te raadplegen bij de Historische Kring Haaksbergen*
- *Historische Kring, archief Oorlogsgravenstichting*
- *Collectie Bert Smeenk, stichting Ik vraag me af*